

IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ MELANTRICHOU

21. IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ JIHO MELANTRICHA Z AVENTINU 409
22. PRŮLOHA I. Melantrichova působnost ve vydávání celých českých utrakvistických
bibl. Předchozí edice. Melantrické edice 413
23. PRŮLOHA II. První český tištěný herbář Jana Černého v Norimberku 1517 428

IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ VELESLAVÍNU

24. DANIEL ADAM 449
25. ANNA ADAMOVÁ Z AVENTINU 457
26. DĚDICOVÉ DANIELA ADAMA 460
27. SAMUEL ADAM, původně označený jako DĚDIC DANIELA ADAMA 461
28. ZBYTKY MELANTRICHOVÝCH A VELESLAVÍNSKÝCH TISKŮ
V SOUTODOBÝCH ARCHIVECH (zpracoval Josef Hejnic a Andrea Kurnatová) 465

- COKÁKAI ILUSTRACE 471
ZÁVĚREČNÁ LITERATURA 531
ZKRATKY 565
ANGICKÝ A NĚMECKÝ PŘEKLAD OBSAHU studie 567
RESTRÍK 571

1. ÚVODEM

O rozličných dělích historie lidsva dožily se naše současné generace dalšího podstatného mezníku: po světě rukopisu a po světě knihtisku začal svět postupně ještě neobejdě bez lidského komponentu, až k nedohlednému PROC.

Zopakujme si, dnes, v čem spočívala genialita Gutenbergova vynálezu knihtisku v polovině 15. století: Vytřít text do dřevěné destičky a vytisknout ji v lisi, to byla už samozřejmá praktika pro rozmnězování drobných tisků, pro karetní hry, pro obrazky sjetci i pro tabulkyl s jírovní krátkými texty, z nichž se pak mohla snootvat i obsah lejší knížka. Orient znal tyto praktiky již mnohem dříve než Evropa. Vzp, na který poručných pokusech přišel Johann Gutenberg, spocíval ve výrobě matic, z nichž se odílila vhodným kovením zvaným „literná“ jednotlivá písmenka a další potřebná zna ménka, z nichž se pak mohla sestavit textová forma pro žádoucí knižní texty. A po dokončení práce se tato písmenka umyla a zářadila se do jednotlivých příhrádek tak zvané „kazy“, zásobníku, z něhož se mohly sestavit jiný text. Pořízení takové výbavy bylo sice velmi náročné, ale vyplatilo se. A bylo k tomu zapotřebí i vhodné tiskové barvy, zásoby kvalitního papíru, sestavení evidenčních známek i ozdobné grafiky a ilustrací do celkové formy s bezvadně stejnou výškou, a pak bylo ovšem třeba lisu, speciálne přizpůsobeného pro knihtisk. Vytisklá stránka, list nebo arch, musily být označeny evidenčními údaji, kam mají být při sestavení knihy zarazeny. Nejméně do konce 18. století byla to vše ruční práce, která tiskárna umožňovala různé detailní zá sany, ještě během výroby knihy v tiskárně, a v první polovině 19. století proběhl u nás souboj o nastolení tovární výroby knih.

V rukodělné etapě knihtisku byla výroba knih (a publicistiky) natolik poddaná tiskatovým schopnostem a jeho ekonomické situaci, že knihtisk nebyl v prvních svých stálečných člápkách jako nové řemeslo, organizované v cech, rytníž jako nové umění. Nebral dlouho, a v tiskárnách pracovaly speciálně využené sly („čeládka“) a jejich páni a zaměstnavatel, určující výsledek tohoto výrobního procesu, vše straný redaktor a vydavatel.

Zde je třeba připomenout, že knihy v českém jazyce byly nejméně do konce 18. sto let sázeny typografickým písmem gotickým, německého původu, z matic, které se neprve vyráběly individuálně, a později ze zakoupených – takže typy nevyhovují cíl poříbán čestiny si tiskáři upřímovali doplněnými známkami (zejména háčky a délkou) a nebo spojolem více písmen (například místo ſi. Dnesní vydavatelé tisku rádho novověků řešených transkripcí musí vědět, že tehdejší typografická čeština není

vzdy projevem filologickým, nýbrž někdy, jen technickým (například místo může známosti mísť i město – podle kontextu). A tiskárna všechn, nejen jazykově českých knih, přispívala také na jiný praktický účel: začínali se stránkami, nebo foliemi knih až od začátku jejich vlastního texu. Protože přednauky a titulné dedikace se vyrábely až nakonec (a byly vybaveny jinými evidenčními známky), takže tiskárna mohla začít pracovat, aniž by na ně žekala, a byla tu i možnost zařadit do některého exempláře dedikaci někomu jinému. Testilce vyráběná knihou měla mít titulní stranu a další ilustraci dvoubarevné, červené a černé, mísily být použity do lisu nadvakař a za bezvadného spojení rádci. Počorudně již vznikl a důsledek knižnicku KARL SCHOTTENTORER ve své dívoušvazkové publikaci *Bücher bewegen die Welt*.

Sam Gutenberg ani zdaleka nemohl tušit. Tepřve když bylo jasno, jak nesmírně postrádovat. Za změnu od Guttenbergovy doby, která byla ještě krásná, i v tisícenných dletech, určena středověkem, až až k úmrtí Albrechta Dürera (1528), bylo možno pochopit velký Guttenbergův vliv na nesmírnou většínost nového vynálezu. S ním začínala nová doba, doba na knihu pro množstvou do konce k Ježíšmu písemnému přesobení. ... Obe učlosti, vynález knihtisku a oblevě Amerity, spolu osudně souvisejí. Stály, huboko zasahujece do vývoje lidstva, na hanci dvou věků, středověku a novověku.

Eine Kulturgeschichte des Buches. V kapitole prvního dílu Die Vollendung des Buches im Buchdruck píše autor: J. Není to zcela tak, jak je často slyšet, že vynález knižníku byl tehdy ve vzdachu, vzhledem k pokroku vzdělání a poznávce po knihách, a bylo třeba pouze vynalezené hřecky, který by spinil nalehavý požadavek doby. Kdybyst tomu tak bylo, bylo, bylo k tomu vynálezu došlo už mnohem dříve, a vlast knižníku by se byla musela stat itdne, tenkrát duchovně nejpozrečejší země, jak se pak vskutku stala nejhodlivějším podporovatelem nového umění. Německo bylo by muselo dosáhnout zvláště výše duchovního života a čeně poprvé po knihách už před Gutenbergem. Ale takový vzešel tam, až na výjimečnou osobnost filosofa Mikuláše Kusanského (1401–1464), nebyl nikde zjištěn, ani v Mohuči, kde teďž měla jen asi 3000 obyvatel. Než zamezoval příčinu a působení. Kdybyst chom chtěl posuzovat nejstarší tiskem díla podle jejich obsahu, bylo by nutno spíše říci, že současný svět byl pro nový duchovní úkol nejprve zcela nepřipraven, a všechno bylo musíto být ponecháno národnemu písobení knižníku. Sama doba nebyla bohatá na ducha ducha, a zila temer i ze záderného podstat. Je to ještě zcela středověk. Vyznáváný duchovnem, jaké nám vycházelo vstří: bible, učení o Bohu, křesťské právo, řečka a vyučování podle traditivního přístupu, jenom nyní přeneseného do nové formy knihy.

Tak byl knižník ve svých prvních začátcích spíše technická a knižná věda než čisté

duševně pohnutá událost. Jediné od tohoto zjištění a úvahy lze správně srovnati a ocenit ne-
změny význam a světový vlivénsk Gutenbergova vynálezu pro příští dobu. Teprve duševní
pohyb humanismu pronikajícího z Itálie, a jeho nejlepší pomocník, právě umění knižnickému
přivedl do Německa ten velký duchovní rozmach v konci 15. a začátkem 16. století.
Který Ulrich von Hutten shrnul do slov: „O století Studia zavlkly, duse se probouzejí, je
radost žít!“ Ne, nikoli podtrží řečnou uřezání nebo jedné vysoké řeky, nikoli obrazový
stoupající duševní nebo tvůrčí život, ani tichá klášterní cena, ani pisateli Brani společné
ho života, ani tvůrce drobnosti, „Brettfalter“², nebo krasopisec neverovali lidstvu to velké
umění, nýbrž vysoce vyniknou kovoředná technika a vynikající duch jako Gutenberg, který
ji uměl mistrovsky vyrobit. Mysteria rozmanžování ovšem vysla už ve vzdachu. Ale i zde
plní slova Nietzscheho: „To podstatné na každém vynálezu působí ráno ráno, ale většinu
lidstva o mocný pohyb dopřeje. V hrdce propůjčila výroba nástrojů lidské duši možnost
k výjádření nevyslovených pocitů, a tise tónu se nekoncretně rozšířila a zjemnila. Tento
krátí to byl vliv na dřinu písářovu, na výrobce drobností a na svět knih, s důsledekem, jaký

¹ Anton Hiersmann, Stuttgart, Band 1-2, 2. vydání 1968; z 1. svazku překladem výběr ze stránek
100-116 M. B.
² „Príbehal“ je od latinského breve: tvůrce jednotlivých a kaučkých tisků rozlišeného akruštního dřívítu,
takymž se tiskar nazývají.

¹ Anton Hiersmann, Stuttgart, Band 1-2, 2. vydání 1968; z 1. svazku překladem výběr ze stránek
100-116 M. B.
² „Príbehal“ je od latinského breve: tvůrce jednotlivých a kaučkých tisků rozlišeného akruštního dřívítu,
takymž se tiskar nazývají.

im říč. Rýnem, Lituvi. Basilej, Augsburg, Konstanz, Norimberk, Beromünster, Speyer, Lauingen, Merseburg, Erfurt a řada dalších. V Itálii působil český kněz Miklóš z Komorního Hradce v Miláně, Benátkách, Římě, Venedig a dalších. Ve Francii těmčekylo původem z říč. Lyon a další. Ve Švýcarsku mluvěm francouzsky: Ženeva, Rougemont. Ve Španělsku: Segovia, Valencia, Barcelona a další. V Portugalsku: Lisabon, Braga. Afrika: São Tomé im Golf von Guinéa. Nizozemí: Utrecht, Alost, Löwen, Antverpen a další. Anglie: Westminster, Oxford.

Severná a Východní Evropa: Dánsko: Odense, Švédsko: Stockholm, Čechy a Ma-

rava, Winterberg (= Vimperk), Brno, Praha, Kutná Hora, Olomouc, Madařsko: Buda-
(Ofer). Polsko: Krakov. Rusko, jižní Slované.³

Předlohou a řešením své vnitřní úpravy se považovaly (latinsky) inkunábule – protože se využívaly jako v kolebce, in cunabulis. – německy *Wiegendrucke*, anglicky *incunabula*, francouzsky *incunable*. Početné inkunábule, které byly možno poznat podle jeho individuálních typografických písem a grafiky, a přejímaly také od rukopisu některé úsporné zkratky, často se vyskytující slov. První tiskár, který své tisky ozobil dřevorezovými ilustracemi, byl bamberský Albrecht Pfister, jenž tiskl údajně od roku 1460, a snad byl také tiskárem 360 rákové bible z let 1458/1459. Postupně si však tiskářská kniha hledala svou vlastní, účinnou a estetickou formu.

Nevýrobo mezinárodní knihtiskového se dochovali: že žádno množství různých

do výroby, které se s knihami konvalitou, ze všovsku bude skoncena. rokem 1500, když se některé knihy stále ještě, asi do třicátých let 16. století (tiskování rané tisky), formáne řídily podle rukopisu. O dalších starých tiskích vzniklých ručními výrobou se mluví jako o tiskech raného novověku.

Do konce 15. století výšlo v západní Evropě asi 30 000 prototisků až ve 30 milionech exemplářů.⁴ Protože knih rychle přibývalo, informovali se noviteři kupci o jejich kvalitě, a za nejspolehlivějšího poradce byl považován Konrad Gesner (1516–1565), autor díla *Bibliotheca universalis*, zahrnující knihy latinské, řecké a hebrejské. První knižní veletrh (s katalogem) byl uspořádán ve Frankfurtu nad Mohanem roku 1564.⁶

nedočítaví, i když je pravděpodobně, že se tam všechny prvotisky vyroběny v našich zemích Moravě 22 většinou latinských vydání a dva spisy německé, vyrobeny za tamějšího pobytu zaměněných tiskářů. K vlastnímu začátku knihtisku v Čechách máme málo pramenů, první tištěná kniha s přesným údajem, kdy byla vydána, jsou *Statuta synodalia Arnesti, archiepiscopi Progenis, Nova Plana* 26. 4. 1476. A jako problematický

³ Ferdinand Geldner: Die deutschen Buchdrucker. Ein Handbuch der deutschen Buchdrucker des XV. Jahrhunderts nach Druckorten. Erster Band: Das deutsche Sprachgebiet; Zwarter Band: Die Fremden Sprachgebiete. Hinrichsmann, Stuttgart 1968 a 1970.

⁴ Schotteler J., S. 143-144.

Josef Hefnig in Zusammenarbeit mit Václav Bok: Gestres europäische Bibliographie und ihre Beziehung

zum Späthumanismus in Böhmen und Mähren. Praha, Akademie 1988, 931 s. (Rozpravy Československé akademie věd, Matematický ústav, 96, 93.)

Lexikon des Buchwesens. Herausgegeben von Joachim Kühner. Hirschmann, Stuttgart, Band 1, 1952.

S. 116. Václav Pouček soupis knihopisecího katalogu 16. až 17. století, upomínaný podle měst, uveden. Günther Rücker: Bibliographische Beiträge zur Geschichte der tschechischen Buchdruckerei im 16. und 17. Jahrhundert. Mit elf Abbildungen auf Tafeln II-XI. In: Beiträge zur Geschichte des Buches und seiner Funktion in der Gesellschaft. Hirschmann, Stuttgart, 1974, s. 182–229 (Pessinum für Hans Widmann zum 65. Geburtstag am 28. März 1973. Herausgegeben von Alfred Switter).

Knížecí deskty a stovky let uslu do doby renesanze do konca XVII. století. Dodatek, díl I. Emma Urbánková: Prokopská (o rokru 1500). Praha, Národní knihovna 1994. (možno říct: Ze novým zpracováním E. Urbánkové byl díl Křupského posílen a aktualován).

Václav Dušek: Předlohy brněnského knihařstva. Prošlýk, Brno, Universitní knihovna – Archiv města Brna – Muzeum spolek, 1974.

1

1

vády projevem filologickém, výrobě nekdyj. Jen takovou komplikaci může rozbíjet znamenat mít o město – podle kontextu. A tiskárna všechny hryvky českých knih, příslušně také na hryvky prakticky trans zdrojů se strážkovou a tiskárnou dle foliace s výrobou různých už náročných (byť výhradně) jiných evidenčních znamenání, takže tiskárna

první jazykové český prototyp s ním o prvenství zápolí již od času Josefa Dobrovského. Překlad spisu Quidona de Columna *Trojanská kronika* se závěrečnou datací 1468, ze kterého byla identifikována nejpochybnější její rukopisná předloha, která je označena literkou K. Hlavním předmětem diskuse je otázka, zdali bylo tentokát možné v této rukopisu. Hlavním naprostým důkazem je žádost o povolení k uvození, že nobilitující České království vytvářejí příznivé podmínky pro

Důležitou vlast, zl. „pořádkem“ a „věrností“ bylo v tomto období využívání křesťanského božstva a křesťanského rituálu. Protože usilovalo o reformaci tehdejší vladoucí minoritní římskokatolické církve uzařelo roku 1485 na kutnohorském sněmu rozhodujících složek společnosti smlouvu o všeobecné toleranci (snášenlivosti) s většinovou církví utrakvistickou. Jednoty katolické se to však jakožto „sekty“ nevýkalo.

Kutnohorská smlouva byla vyzbrojena takzvanými „Kompatáty“, to jest oslabenými požadavky původních husitských „Pražských čtyř žááků“ (1420), které žádaly: „Na první, aby slovo Boží po království Českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvestováno a kazáno... Druhé, aby velebná svatost těla a krve Boží pod opětem způsobem chleba a vína všem věrným křesťanům, jimž hřích smrtelný nepřekáží, svobodně byla dávána, podle ustavení a příkázání Spasitele... Třetí, že mnozí kněží a mniše světským právem panují nad velikým zbožím telesním, proti příkázání Kristovu a na překážení svému úřadu kněžskému a k velké škodě pátronů stavu světského, aby takovým kněžím to neřádené panování odcíti, a staveno bylo, aby pod Četné nám příkladně žili byli, a navedeni byli, k stavu Kristovu a apoštolskému... Čtvrtí, aby všichni hřeckové smířenci a zvláště zjevní a jiní neřádové zákonci... Buďmo odporni, ráděn a rozumne od rěch, jenž úřad k tomu mají, v každém stavu byli stavování a kaženi, a zlá a křivá pověst o této zemi aby vyčišena byla, a tak aby se obecně dobré dělo království a jazyku Českému!“¹⁰

Přijatá Kompaktná zněla stručně takto: 1. O přijmanu pod dvojím způsobem.
2. O stavování hřeckov. 3. Česky o kázání slova Božího. 4. O duchovního stavu
hodnou pociťovosti mě být učený. 11

Kompaktná povídala další doplněná vydání (Knihpis č. 1578 uvádí vydání z roku 1513),
zrušil následovala další doplněná vydání (Knihpis č. 1578 uvádí vydání z roku 1513),
a konečně byla roku 1567 Kompaktná jako zemský zákon zrušena, na žádost novou-
traktivistů, jako dávno už nevyhovující. Termín církve „traktivistická“ je novodobý, na-
vřízený evangelickým teologem Ferdinandem Hirschou. Ujal se, a termín „novoura-
kvisté“ je v literatuře používán pro uraktivisty, kteří byli ovlivněni též lutерiství.

První vlna překladů Lutherových spisů do českiny probíhala v letech 1520–1523
a velmi pochopitelně sledovala projekty reformátory činnosti a spisovatelského díla. Vy-
tiskl je tři tiskarji: Oldřich Velenský z Mnichova, Pavel Severin z Kapi Hory a Pavel
Oliveršký z Olomouce. Mezi překlady byl také jeden ze tří základních lutherových re-
formátorských spisů *O svobodě křesťanské*, který adresoval papeži Lvovi X., a kde for-

⁹ Pravoslav Knežek, Kronika bořisláška a nejstarší pravoslavský výpis zřízený v Čechách. In: Starohorská knihovna 11, 1976, s. 160–188 a 19 označených příloh – Miriam Boharová: Die gedruckte Bibel in Böhmen vor 1526. Mittlerer Karte in: In: Festschrift für Hans Wismann, vize v poznámce 6, s. 13–27. (Rozmezímejícího pravoslavského byl podle Václava Haneky rok 1526 vzhledem k pozdějšemu vzniku českých pravoslavných kněží.)

¹⁰ Církev vyznamenána. Vyžádala anglické, branské, halštatské a české. Se členy přezdíváním staré církve a se členy

ml. články přezdíván. (K výročí) připravila za spoluúčasti M. J. Dobšice, A. Matouška, A. Nečasová, A. M. Šimáček, L. Václava Rudolfa Řečkána. Praha, Komenského evangelická bohoslovská fakulta 1951. Fida A. svazek XV, S. 377–520.

Viz Václav Růžek v poznámce 7. – Tříč. K prvním českým tiskům kompaktní. In: *Docentum Ph.Dr. Františku Horákovu k sedmdesátinám*. Slovník prac d personální bibliografie. Praha 1971, s. 33–41.

v němž žil, a jeho opětnou ulázněnost na základě dobrovolnosti inspirováné episkopem textem I. Korintskym 9, 19. V závěru své predmluvy Luther píše: „Křesťan, člověk všem jest pámem naježdování, níčemuž nejsa podrobeny, ani zavázany – křesťan, člověk všem jest služebníkem naježdování, pode všecko podrobeny. Tato knižka, kterou vydal! Pavel Olivián“.

věk nad všem jest panem na svobodnějším, němuz nejsá podroběny ani zavázány. Křestan, člověk všemu jest služebníkem na střednějším, pode všecko podroběny. Tato knížka, kterou vydal Pavel Oliveský výjimečně v Praze, je na titulní straně označena jako publikace, „kteráž ne černidlem, ale zlatými literami vytištěně jest hodna“ (Knihopis č. 511).

Za svého pražského tiskařského pobytu pěstoval Olivetský konve s náročnou:

řešením literární (novoutrakvisty), skupinou kolem Beleňské kaple, s tamějšími cestovními Martiniem Hánkem, blízkým věrouce táborská a luterské (zakládaný „Martinský kemp“). Ten byl pravděpodobně autorem polemického traktátu *Spis o potřebných větech praktického stříznosti na ohloupovaní lidu, reklamace „laciň“ církve a boje za prosazení národního jazyka do mešní liturgie*. V *Knihopise* má tento tisk číslo 15 607, a to jako jeden z přivázků konvolutu tisků z dílny Kláudianovy, Velenského, Oliverského, Sovy, z let 1518–1525. Na titulní straně je značka tiskářova signetu, kterou *Knihopis* ve stopách Václava Hanky, prvního knihovníka v Knihovně Národního muzea, určil jako signet Jirká Štysr, tiskáře lednory banské. Exemplář tohoto tisku byl když v Muzejní knihovně, ale dávno se ztratil, poslední, kdo jej měl v ruce, byl právě Hanka. *Knihopis* se podařilo nalezeni další exemplář v Martině, v konvolutu Národné knihovny signaturou I D 33, přívazek 1, a reprodukoval jeho titulní stranu. Je to ve skutečnosti tisk Pavla Olivetského a jeho signetová značka (v poznamce č. 9 na s. 124 jsou uvedla ve svém článciku „Požaduj běleňského novoutrakvismu“ také řádu dodklad, že Olivetský tu použil druhotné svých typografických písem a ornamentální grafiky ze svých předchozích tisků).

Nova městská rada vyděšila 11. května 1523 „Výpověď“ čili „Decretum“, jež přináší oficiální výklad Artikulu hornmünchského sjezdu, podtrhovala zachování smáčenlivosti dříví milovnictvím starého řádu, zejména v otázce vystavování svatosti v monstranci, konání obvyklých procesů a užívání latiny v mšešti liturgii; a jmenovitě nařizovala, aby biskupské katedrály i klášterní kostely byly využívány k slavnostním bohoslužbám, a že se nebudou využívat k obředům, a bude-li v nich nalezeno co bludného, aby se zamínilo jejich vydávání na veřejnost. 17. května byla „Výpověď“ předložena pražskému kněžstvu s požádkem, aby ji bylo zachovávat, nechce-li být vyprovázeno z města. Artikuly hornmünchského sjezdu byly 31. října zrušeny a nahrazeny Artikuly novými, ražení staroutrakvistického

14

Aušské pozoruhodné je, že další české radikální pokusy o zákoně uznání a osamostatnění novoutraktivismu se ještě dluho vracely k Antikristům hromitčímu sjedru z roku 1524, přihlédly k nim a navazovaly na ně, ať už šlo o usnesení sjedru strany poddajojící z roku 1531 nebo o některé pokusy Münimánkovy z roku 1543, až konečně po opřížnou přípravu vyhovujícího znění společné České konfese, dovršenou roku 1575.

Pokud říč o reformaci římskokatolické církve, je třeba rozlišovat význam slova „katolický“. Pochází z řeckého „katholikos“, což znamená „všeobecný“, a v tom smyslu ho používali i „nekatolici“. Jestliže si jej přivlastnila církev s římským papežským centrem, byla to výzva k boji; hlavní požadavek českých utrakivistů byl po vynálezu knížecího přístupu lacné veřejnosti k celé bibli, a to i v soukromí, nejen k použitím výkřikům z biblie, členem při bohoslužbě v kostele. S tím ovšem souviselo umění číst. Nejdalo se to hned všechn, ale i horní vrstvy třetího, měšťanského stavu – právě ten dokonče inicioval vyrábění celé bible. Po dvou biblích vyrábětých už v 15. století, jež všichy v individuálních rukávnících, Bibli prázské 1488 a Bibli krumlovske 1489, mame autentické dokladky, že třetí českou bibli z roku 1506 (Knížecí č. 1097) dali vyrábět kněží vilašských Beráňkách u Petra Liechtensteina (Coloniensis Germani) Jan Hlavsa, Václav Sova a Břetislav Lazar, měšťané Starého Města pražského, svým následadem. Jsou v ní menováni, jako i čestní korektori, Jan Henryn z Zatce a Thomas Molek z Kralové Fradeč, „muži pobožní a vysoce učení“. Byla to, jako i první bible zakládající se na Vulgáte, ale přijímala ji i církve římskokatolické, protože vysla dřív, nežli roku 1517 začal působit přední katolík Martin Luther. Další knížky celých českých utrakivistických biblí pokračovaly pak soustavně až do bible z roku 1613, kterou vytiskl Samuel Adam z Veleslavína (Knížecí č. 1106) a vybavil ji dedikací a předmílovou, jež oslavily výráž knížecímu a jeho žasnuty. „To pak umění impresorské jistě a vpravdě ne tak z bys- trosti vtipu lidského, jako zvláštním opatostranním a dobrodinném Božím od Boha světu, jest darován, aby se již knížty nepsaly, ale tlacily, a to takovou smachostí a rychlosí, aby od jednoho člověka za jednu hodinu všecky bylo vytiskeno, nežli od někoho nebo od mnohých za celý rok vypsáno. Z toho pak tak podivně a nověvě kněži psaní žád- ty vypravit nemůže, iaka jest nasledovata v církvi i v školách proměsta. Pravá Philo- sophia rozkveta, Barbaries padla, tuhá a mocná tyranství Antikristovému se učinila záhuba. Neboť se tudy sítnice pravdy evanjelické otevřely, tu knížty obojího Zákona a na ně muzu mnohých vysoce učených výkladové, a jiné knížty znamenité ve všel- kých jazykách se publikovaly a v rukou lidaských nalezály, tak ze již všicku, kteni Jen častí a rámcově pilost příčiní chřejí, muži i děti, učeni práv od bludného a mod- jistického rozzenzant mohou.“ Tyto Samueľovy říwodní texty jsou dnes velmi vzácné, ne- boť byly v většiny zachovaných exemplářů pochopitelně vyrženy.

O ty, kteří ještě neuhráli čist, bylo také postaráno, neboť se s tisítemu knížtu sezna- mili poslechem. K tomu se vyjádřil Melantrich ve své předmluvě k čtenáři v prvním vydání své bible z roku 1549 (Knížecí č. 1107) na straně A 2b takto: „Tolkéž, punktov [= interpunkt] všech výslovy místech náležitých sloužit, těch, jím se s plností a velkou bedil- vostí řeči, aby v svých místech náležitých sloužit, po smradu Písma vyzouzneš, kla- dení byli. Nebo krví se toho nozeření, a ti můžete sváro (scire) tak řekneš se a ne-

12 Miriam Bohatcová: Na okraji další části Knihopisu. S cestou v nově nalezeném

ského – traktátu Martina Hánka (7. z roku 1524). Ir. Listy filosofické – Taží Počátky barokního novourakismu a otázka pražského Národního muzea v Praze, řada C, sv. XI, 1966, č. 4, s. 121–139.

náležitě kladou, tehdy tomu, kterýž čte, i tomu, kterýž poslouchá, rozum se zastaven je a zatmívá, tak že tomu, co se čte, právě a světě nemůž porozuměno být.”

Doklăd k tomu, jak knižnický v českých zemích zahrá poničí až do neobvyklých problemů jednotlivce, je příběh senátora Jindřicha Brantského Augusta (později mnohokrátého vězně): „Musil jsem totto kázání děti vytisknout, chtěl jsem ho vydat následující sobě umění. Neb tak jsem jich mnoho psaných k žádosti a k libosti mnoha

ným dobrým nájem ročníkem, až mu píšou jeho majetkové početky, když mu všechny měsíce platí. A mnozí vždy k tomu dohloubají, že je také rádi měli, chtějí i zaplatit, když už jím je kdo přešpal. Protož od některých k tomu ponuknou sva a chř, aby mi to s menším nákladem řlo, nežli bych se prepsovával, smluvil sem s přesárem, že mě může všechno mít v rukou, ažž mě vymění za někoho víc výnosného.

aby mluvili nemnoho, takou když mluví například o vlastním panství, neboť těšené byr už jedná, neb ukládá, nechává se jinak domysleti, byt k prodeji obecenámu nebo jakoujinou přečtenou učtenou byly" (Křížopis č. 845).

i prohlížejí tiskáři, neboť knižnictví se dalo osvěcovat jako knižnice, otevřít i sítě společnosti, se svými stále stoupajícími a rozvíjejícími se praktikami a potřebami nedokázaly žít. Čeští tiskáři v první polovině 16. století byli většinou vzdělými osobnostmi, které různou typografickou profesionálnitou používaly hlavně k řešení svých myšlenkových

křesťanského. A když jej pak za prsným cenzurou opouštěl zivot a hledal novou pověření vlasti, usoudil všechn kněžíkům do Prahy. Tento došlo i k Prvnímu tiskářskému exilu (litoměřickým kněžíkům). V letech 1939-1945 byl kněžíkem v Litoměřicích. Po válce se vrátil do svého rodného města. Po skončení druhé světové války se vrátil do svého rodného města.

této čistce uzel, aby byl k auspozitiskovým pouzebovin kniha. Nadále se český knihař pořád oživil a rozvinul, ale mezi rodinami či městními Pražskými knihaři byly až do konce stavovského státu jednou tiskárny české profesionální (přede vším Jiří Negrin, 1571–1605, který vydal více než 600 tisků[3]), a jednou

tiskárny, jež tedy k vyvázanu tisku neskončí, využívá Metantricovu, nečleněnou a nekontinuálnou metodu. Po dokončení mnohem později postřel k neodobratému archet jeho další připravovaný biblík k předběžné cenzuře tím, že mu poručil, aby vydal Poslhu mořského kazatele Jana hanna Ferra-Wilda (*Kritikos* 24:20). Bez toho by byla v Metantricově tiskárně nikomu

nevysla. A nebo obracene: prezka Profesionalni Sumanskou uskakovat, souhlasit s vydani Budovceho Antikordona. Priklad na popularni Bartolomeje Paprockeho (Knihos 1360). Ale to se da vysvetlit snadno: stalo se to v dobe, kdy Sumanskou titulárním káru získal sňatkem Jiří Závěta ze Závětic, který sice nebyl tiskarem, ale byl členem

Jednou bratří.
Tiskáři uznávali často dřevo než jejich manželky, protože při své práci přicházely do styku s nezdravým kovem. Jejich vdovy se znova v lávaly, budto za světo vlastního tovaryše, anebo za jiného tiskáře, jemuž pak přinesly i svou tiskárnu. Takže: lid

¹³ Miroslav Boháčková – Josef Fejtě: Kultivátor Jirka Nigant a ledolistové Praze. In: *Družstvo Duncet*, 1984, č. 2, s. 72–73. – Speciální doklady uvedené v: *Praha v roce 1984* (Sborník statí z 20. výročí pražského diktátora Jirky Niganta), v: *Dokumenty progresu*, 1971, 1990, s. 209–214 a Petr Danko (Novotný) v:

odřízlý, ale materiál tiskárny zůstával, a obhacoval profesionální výbavu svého dalšího dílo, když původní rodina neměla dědice. Tím se pro nás dnes, počnaje 16. stoletím, velmi zkomplikovala analýza typografické dovednosti a pravosti daných druhého (nebo i třetího) manžela, nemluvě o tom, že v té době bylo už možné leccos „zakoupit“ v cizině, například nějaké nové pismo.

s podle vlastního plánu a zkušeností. Ilustrace technikou v českých tiskách stavovského stáří byly až na nekolik výjimek vydané v medyru dřevorez, to jest oltík z výšky dřevěného stôčku, kde jeho vydávané rýži zustavají bez barvy, deska pro stoček je pojmenována rukou v lísu mohly být texty i ilustrace pořízeny.

bez tého vzdálosti získat. Když se však dozvídáte, že ještě vzdálosti můžete získat, když jste znali latinky, řečtiny a hebrejskiny. V Praze působily téměř čtyřicet knihařství, to jest znalec latinky, řečtiny a hebrejskiny. Můžete si vzdálosti získat i v zájmu o historii, když se vzdálosti získají v zájmu o historii. Zde však můžete získat i v zájmu o historii, když se vzdálosti získají v zájmu o historii.

naopak dovolené označování granulek moci. Obsahem tisků vydávaných předbežbohrsém státe byla většinou díla odborné rábozenkářské, mraučovná, všechně aktuální publicistiky a predchádzať učebnicami takzvaných knižnic. Menej vime o tehdejší „belernii“, ta se uplatňovala prostřednictvím společných s nějakým morálně

zaznamenává Knihopis v Českých Budějovicích. Severin – musí to být Severin Kramer. Charakteristické množné melý i knizní vazby vzhledem ke svým majitelům. Nakladatelství se knity prodávaly nevážně (značky 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 687, 688, 689, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 697, 698, 699, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 787, 788, 789, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 797, 798, 799, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 887, 888, 889, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 897, 898, 899, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 987, 988, 989, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 997, 998, 999, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1087, 1088, 1089, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1097, 1098, 1099, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149, 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173, 1174, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179, 1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186, 1187, 1187, 1188, 1189, 1189, 1190, 1191, 1192, 1193, 1194, 1195, 1196, 1197, 1197, 1198, 1199, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1209, 1210, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1217, 1218, 1219, 1219, 1220, 1221, 1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1229, 1229, 1230, 1231, 1232, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237, 1238, 1239, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249, 1249, 1250, 1251, 1252, 1253, 1254, 1255, 1256, 1257, 1258, 1259, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1269, 1270, 1271, 1272, 1273, 1274, 1275, 1276, 1277, 1278, 1279, 1279, 1280, 1281, 1282, 1283, 1284, 1285, 1286, 1287, 1287, 1288, 1289, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1297, 1298, 1299, 1299, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1309, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325, 1326, 1327, 1328, 1329, 1329, 1330, 1331, 1332, 1333, 1334, 1335, 1336, 1337, 1338, 1339, 1339, 1340, 1341, 1342, 1343, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359, 1359, 1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387, 1387, 1388, 1389, 1389, 1390, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1397, 1397, 1398, 1399, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409, 1409, 1410, 1411, 1412, 1413, 1414, 1415, 1416, 1417, 1418, 1419, 1419, 1420, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1429, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439, 1439, 1440, 1441, 1442, 1443, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1459, 1460, 1461, 1462, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467, 1468, 1469, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1487, 1488, 1489, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1497, 1498, 1499, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1539, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1549, 1550, 1551, 1552, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1559, 1560, 1561, 1562, 1563, 1564, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1569, 1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1578, 1579, 1579, 1580, 1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1586, 1587, 1587, 1588, 1589, 1589, 1590, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1597, 1598, 1599, 1599, 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618, 1619, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1629, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1639, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648, 1649, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1657, 1658, 1659, 1659, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665, 1666, 1667, 1668, 1669, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1685, 1686, 1687, 1687, 1688, 1689, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696, 1697, 1697, 1698, 1699, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1707, 1708, 1709, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729, 1729, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1739, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1759, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1787, 1788, 1789, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1797, 1798, 1799, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818, 1819, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838, 1839, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1887, 1888, 1889, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1897, 1898, 1899, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1987, 1988, 1989, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1997, 1998, 1999, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057

nějším, a dával si svařat až malíři, pouze svou práci, neboť všechny tyto výrobky byly využívány k dekoraci interiéru domu, kde se žilo i v roce svázkovém. Na počátku desítek si dávaly významnější majitelské rodiny i své slépotiskové a náboje pořízené erby, včetně erbů manželky, takzvaná supralibnosti, připisy do knižních originálů, až majetnického nebo čtenářského pietu. Hodi se

Známy o rodině byly poměrně časté, neobda se na nás... však, když mužem s pomocí jmen dárčích majetku alespoň částečně identifikovat. Jejich značené knihovny. Evropa byla za stavovského státu plně otevřena. Alespoň k náleudu do evropských knihoven - aby absolventi drážďanské univer-

ských zemí, měst, universit i tiskáren se dostaly i čtrnácti článkům, která jezdila do zahraničí na společenskou a nějaké přivodci šlechtické mládeže.

¹⁴ Ales Kiebel: *Teknika římského umění*. Převodce pravoučanského výroku z latiny do češtiny, s. 39 („Instrumentum“). Vydlo též německy v roce 1901 pod názvem *Die Instrumente der römischen Technik*, Wyd. 12, německy, 1901. M. Boháčková, Kultura stavitelů v Čechách a na Moravě od 70. let 15. století do 1620. Praha, Academia 1989, s. 107. Karel Vojtěchovský uměl III. Od počátku renesance do začátku baroka. Praha, Academia 1989, s. 63–70.

í studijní zkušenou. Až jednota bratrská nebyla bez přátelských osobnosti tehdejšího humanistického a reformačního světa, a učitelé jejich mladých teologů se stávali nejvýznamnější profesory universit nejen luterských, ale i kalvínských, kdežto latinský i řecký jazykový základ k svému daňovému zahraničnímu studiu si tito studenti přinášeli už z domácí bratrské ivančické vyšší školy, které vyučovali také bývalí vltchbergští profesoři. A na druhé straně, když v Čechách od roku 1556 začali působit jezuiti, věnovali veliké úsilí o kvalitu vyučování ve svých školách, a velmi uváženě i úspěšně zkávali mládež z významných českých, především šlechtických, i nekatolických rodin. Mezi cizinkou a Čechami i Moravou proudila značná výměna odborné literatury, přinášející studenty i získaná výměna mezi humanisty, kteří se leckdy osobně nesetkali, ale znali se prostřednictvím své vzájemné korespondence. Blíží znamostí z počtu cizinců u nás, a napoplán našich vzdálenějších v cizinech přinášely často trvale vařaty. Nejméně do roku 1621 výšlo v českých tiskarnách alespoň jedním spisem 264 zahraničních autorů, z nichž 50 patřilo antice a ranému středověku, ostatní 15.–17. století (Mezi nimi bylo i ten 13 zahraniční jezuit).
Jednotlivých spisů většího reedic a rozličných aktualit se do českých zemí dostalo do roku 1621 celkem 670 díl (z nichž se 102 nezachovalo). Asi 240 z nich bylo přeloženo z latiny, 260 z němčiny, asi 10 z polštiny a několik málo z italištiny, francouzštiny a řečtiny.¹⁵

Jako do jiných zemí, říkají se knižník také do Čech, země sousední. Několik tisků řík, kteří se zde usadili, někdy i oženili a zcela asimilovali, mělo výhodu dobré znalosti německého jazyka, čili siří možnost svého tiskarského a vydavatelského repertoáru. V tom i možnost zahraničního odbytu. Musíme si však uvědomit, že i tiskarji domácího původu, vesměs vzdělanci, upravovali v impresu své jmeno podle řeči, v níž kniha nebo publicistika vystá. Toto přípůsobení někdy překrylo i jejich jmenové původní. Na příklad Jiří Černý z Černého Mostu (což byl přídomek) se podpisoval také jako Georg.

Schwartz von Schwartzpruck, a obě tato jména předčí a v literatuře zdánlivě Nigrinus z Nigroponti. Je Mikuláš Pistrov se podepisoval také jako Straus, Struthio, Pavel Sesius jako Sesova. Mikuláš Bakalař Štěcha (Plzeň 1498–1513) původem Slovák, k nám přijel z Krakova, kde studoval, Jan Pelk, původem Hans Ulbeck (zkráceně Beck) pocházel ze Schwabachu, působil v Norimberku u Hieronyma Höltzeila, spolupracoval tam také s plzeňským humanistou a později radním Janem Mantuanem Fenclem za jeho pobytu v Norimberku, potom Peck presídil do plzně, oženil se tam a tiskl v letech 1526 až do své smrti 1531–18 Čech Jan Had (Colubet) pracoval původně v norimberské tiskárně Friederika Peypuse, oženil se s jeho dcerou Kunhutou, ale protože po chánově smrti nemohl získat jeho tiskárnu, neboť Peypus měl mladšího syna, musil sledat práci jinde a přesídlil roku 1536 do Prahy. Zemřel 1543 a jeho žena Kunhuta (Kunka) se provdala za Jana Kantora Hradu, měla i syna Václava, ale vedla pražskou tiskárnu po smrti svého druhého manžela roku 1572 sama, až do roku 1587 kdy

⁵ Míra Boháčová: Das Verhältnis der tschechischen und fremdsprachigen Drucke in Böhmen und Mähren von 15. Jahrhundert bis zum Jahre 1621. In: *Gutenberg-Gärbuch* 1988, s. 108–115.
⁶ Viz pozdněji u 13.
⁷ Mikuláš Bakulář Štětina. *Skutečná a mylná o životě a díle slovenského prozaiká v Plzni*. Václavský a Vojkůvky redaktor Leo Kohout; recenzent František Čaplovič a Josef Fráňák. Bratislava, Slovenská akadémie vied, 1965. – Recenze: Míra Boháčová, In: *Lidová filologie* 50, 1967, svazek 4, s. 420–424.
⁸ Milan Boháček: Norimberská a plzeňská tiskárna Hans z Prahy. In: *Casopis Národního muzea v Praze, Historické muzeum* 145, 1976, č. 2, 1977–227–T22. Česká–německá komise pro kulturu podpořená všeobecně (1531, 1540). In: *Šternberk Národního muzea v Praze*, rada C, svazek XXI, 1976, č. 3, s. 117–158.

zeměla.¹⁹ Michal Petrel pocházel z Annabergu, vyučil se v Lipsku a v Norimberku a začal v Praze významnou rodinnou tiskárnu, v zahraničí proslul zejména ilustracemi k nezárodním politickým aktualitám.²⁰ Jan Šuman (Schumann) přišel do Prahy

Nejvýznamější spolupracíci pěstovali české autoři i tiskáři s Norimberkem. Z doby prvního výpočetního alešpoví na okolnost, že Kutnáhorští bible z roku 1489 si pro své tiskárny započítaly alešpoví na okolnost, že Kutnáhorští bible z roku 1489 si pro své ilustrace vyzvali jako vzor Kobergerova biblí v roce 1511 se Mikulášem Klaudianovým mnohem neuměleji nežli jejich Kobergerova. V roce 1511 se Mikulášem Klaudianovým zastupují ledový bratrské podařilo čárt vytisknout u Hieronyma Hötzela bratrskou latinskou koncepcí Lukáše Pražského *Apologia sacre scripturae*, ačkoliv nedlouho předtím, neboť práv proto, že roku 1508 vysel v Čechách takzvaný svatojakubský mandát, který prohlásil jednotu bratrskou za kacířskou sekutu a byl v průběhu let několikrát obnovován. Krom toho byly v Norimberku vydány i jiné české publikace, nezdoucí tamějšímu cenzurnímu úřadu, norimberské městské radě. Měla z nich mimo adost, až 13. 1. 1518 české tisky zakázala. „U všech knihtiskářů zastavit a zakázat, aby v českých svátcích už vůbec nic netiskl, ani pod trestem Rady.“ A 6. 2. 1518 ve velm protokolu zaznamenáno: „Fritz Peipusovi se dovoluje, aby jednomu Čechovi mohl vytisknout Hansemchmannovu latinskou gramatiku, ale aby tam nebylo přimáhat žádce české slovo.“²³ Nicméně, norimberské tiskáři rádi rizkovali trest, než aby přiřazeli o zahraničí odbyte svých výrobků. Ostatně, roku 1525 se Norimberk připojil k reformaci, takže spolupráce s Čechami mohla pokračovat a vyponáhat jím nadále zakázaných tiskových po mnoholet. Uvedme jen Husovu a Jakoubkovou českou Postillu v letech 1563 a 1564, která v Čechách vydána byla nemohla (Křížový č. 3261 a 3262, a jejich nový zlepšený záznam Bedřichy Wizdálkové byl uveřejněn v Dodatečné ke Knihotisku v Praze, Národní knihovně, k písmenu D-1, na stranách 137–140).

19. William Bonátcová, *Hájd – Háden – Hadt*: Tři jména jednoho tiskáře. In: *Bibliotheca Slovákoviana* 1995, 5. (2) (Illustrace). – Václav Šimek o díloprojevu k produkci pražské tiskárny Mikuláše Pecela staršího a Matěje Pecela mladšího (1520–1593). In: *Bibliotheca Slovákoviana* 3, 1997, 20. 5125–5135.

20. Pavla Stříbrná Kneidlík: Michael Pecel, pražský dřevorytec a tiskář 16. století. In: *Bibliotheca Slovákoviana* 1995, 5. (1) (Illustrace). – Václav Šimek o díloprojevu k produkci pražské tiskárny Mikuláše Pecela staršího a Matěje Pecela mladšího (1520–1593). In: *Bibliotheca Slovákoviana* 3, 1997, 21. 5137–5143.

Seriolz, Seite 1: „tschechische Bibel“, Band 2: Kuttenberger Bibel / Kuthorská bible. Facsimile. Mit einem Vorwort von František Kardinal Tomášek. Kommentare von Vladimír Kyas; Band 3: Králitzer Evona Ubalková, Ferdinand Schöniger, Radecber, München/Wien, Zürich 1989.

Bibel - Kralická bible, Fassimile. Mit einem Vorwort von Václav Havel. Kommentare: Mirjam Bohrchorová, Emanuela Michálek, Jan Heller, Milán Balášek. Ferdinand Schöningh 1995. – Reforet k šestnácté Bibli králeček: Martin Prudky. Jan Heller. Paderborner Nachdruck der Klácelova Bibel. In: Acta Commentaria.

²² „Bei allen Buchdrucken abstellen und ver�alten. In Befürchteten Gedruckt gar nichtz mer zu trucken.“

²³ „Pfeifers Petrus ist zugelassen, das er einem Behaum die grammatic hohrichtmann drucken lassen darf, nichts statt.“

der fotografischen Zusammenarbeit zwischen Nürnberg und Böhmen. Im Quellenberichtsjahrbuch 1978, S. 147-155. HENRICHMANN v.lz Kühnops 2938.

61

k stánku tvému. Nebo anjelům svým příkazal o tobě, aby tě osířívali na cestách tvých. Na rukou te ponosou, aby neutraxi o kameny rohy své. Je to pravda, že to, což Satan kai Pánu Kristu mluvil, v Písni se nachází; ale což dobre a pobožně povídno, toho tento neslechetný podvodník k smyslu dřízmi a bezpozorněmu natáhl. Nebo Duch po stavých v žáru vlastní muvirových rukou v povolání Božím stojíce, chodí po stavých svých, to jest od Boha v písni a zřízených, ale Satan pro svůj tortel díze se literu, zasíláš na všecky dveře, támne, a nejvíce řeň i přeprávnitci usiluje, kteržto bud bezbožnou dovedností, aneb nějakou dříz žádost podřízeni jsouce, v bezpotřebná nebezpečnosti, v nás myslia a všecky se vydávají. A aby svůj umysl snažej zakryl, falešné Písmo přivedl a svou nešlechtou chytrostí ta slova (po všecky cestach svých) všecky vypustil. Nebo ani Otec nevěstky Krista Pána k tomu nepovolil, ani že by jeho nebyla, aby se dohlí s makovicí chrámové spoustí, aneb jiné záchrany nebezpečné a neužitčné na odiv a schloubu, co nějaký kejkér činil, a tedy všechny mocí a slávy božské dokazoval. Z té příčiny věrným bedlivý pozor mít, na hned se lekali, ne hned pojedou liternami Pisma oči sobě zlepší dopoušteli, ale rádeji, ponevadž Slovo Boží ne na literách, ne na smyslu pravém zářilo, neko plně zpytovali, všecko rozvraždali, rozsuzovali, všeho zkoušeli, a především oněm Berneenských do Zákona Páne dohlédali, jestli to tak, jakž se Písmo dalo vodi, čili by se jinak a v jiném rozumu nacházel. O // čemž v následující písni

ané věrného lidu v českých, na svůj náklad vyrisknouti jsem dal, a pod
zavým a starozitným jménem Vašich Milostí, urození pán, páni bratří Slava-
čové, mne laskavě příznív, jakožto věrných následovníků českého náboženství,
a mnejich srdčitou litost na potěm tozerovym, na svět vydal, umyslem
a dobrým a upřímným, v té jisté naději, že toto mě služebné ohlášení k Vašim Mi-
lostem laskavě ode mne přijti a mne s touto mou prací posuneta sobě mňti ráci-
te. Pán Bůh Všemotoucí dáce vševo dobrotno, ráčí jí sám zlehmati, aby k tomu
konci pro kterýž jest v celé upřímnosti předsevzata, jednomu každemu z ver-
ných k spasení těho prospěše sloužil mohla. Autem. Dan v Praze, patého dne
měsice dubna, léta M.D.XCI.
Vašim Milostenm volný k službám Daniel Adam ze Veleslavína.

W 83/1592
Erling, Heinrich
Ein Kiferarium s.

obojího Zákona, rozdělené na dvě knihy. První kniha zavírá v sobě řecká putování a cesty svatých a Bohu milých očí, patriarchův, soucův, králov, kněžat, protokolů a nekterých pobožných lidí, spočítané na mísce obývací růmě dřívější a české, s výpravním zemí, mřet, řek a vod, hor i udon, o nichž se v Písme zmiňka Číni, a vlastním vyložením slov aneb jmen těch židovských i řeckých, mistry i s dozorem smyslu duchovního. Násled přidáno jest Vysvětlení na knihu Jozue o rozdělení aneb rozlosování Země svaté mezi dvanáctero Polohoven Izraelské. A jiný Traktát o minciach a měřách, kteréž se v Písmech svatých připojí, když to všecko vydáno v jazyku německém od M. Henricha Buntinga, faráře v Grunově, a mysl v českém, od M. Daniela Adama z Veleslavina. Léta Paně M.D.XCII. I. = 1592. //

Ob insignia illustris et per antiquae familiæ baronum a Žerotinu.
Načrtuje děrovačový zde kolovorany plýtv znak Karla z Žerotina v ovalné vavřinové kartuši
s jeho jménem a říšskou korunou, vloženou do rámce s ornamentální linkou s dřevskou
vlnou, pod obranou baseny.

Ut regum diadema decus, rexque ipse ferarum
Stemna leo exornat gens Zerotina tuum:
Sic Zerotinam unus gentium supereminet omnem
Carolus, et bell! magnus et arte togae.
Petrus Capella ab Elbing //

५

(3a) na dalších listech v záhlaví označeno jako Březen -

Urozenímu panu, paru Karlovi jako Predmítavu
hosticích a Brandeise etc., pánu literáta a poctivého umění mimořádného.

Jest nepochybne, Vaši Milosti urozený pane, pane mně láskače
mých vlivců vědomé a znáte, kterak mnozí slavní a znamenití muži zavítali
obýčeji říkali k hrobu Božímu i do Palestiny pro shledanu téženého
svatého slova a na otec čas v skutku byla, předsebral, a z dalekých
malých, autrami, i nejednou s nebezpečenstvím života, pro mnoho odvahy
jména křesťanského i jiné překážky vykonávali a stadi i podnes říkají, že
vají, jaké pak překážky vykonávali a stadi i podnes některi vykonávali, když
k tomu příčinu měli, aneb potřeby strany duševní a tělesné, na ten čas toho jedno
vykládat, však doslu podobně a doobrnu pobožným umyslem, dříce otevře
a shledchouti ta svatá místa, na nichž pan Bůh a svatý jeho dudy a zázačí
o němž často v Písmech Zákoru Božího čítal, aby se tím prostříleni
Bůh rozhodoval, a v pravé pobožnosti bohyněsich prospěchů mohly být
nevadž vzdávány mocnější v srdeci naše vědčidla se to, nac' očima svýma patrné
nežli o černíz volko četeme aneb slyšíme, vedle onho propovězení perey pojat
sého:

Segnii irritant animos demissa per aures,
Quam quae sunt oculis commissa fidelibus

Alé iakož rozdílní jsou v pováhách lidé, a jední druhých jak vnitřně tak bě-
dvější a zdilnější bývají, tak i mezi poutníky Země svaté nacházeli se jedni-
nější nežli druzi, a když některí což tam dobrého a užitčného nabýli, to sam-
(3b sobě zachovati a zavězují, jiní zase všecko, což spadlo a ztratili.

a spisy jisté uvedl, a na světo vydal, aby i ti lidé, kteří žádají dozvědu o poučení Kristově, mohli ho slyšet. V poučení Kristově je řeč, že všechny těch svatých můst telesně procházeti a očima svýma spatřovati nemohou, neboť jejich učestní byli, a ženice ty naborene cesty a pouť, duchem a myslí všechny místech se stavěti a vnitřním zrakem srdeč na dívny skunký a záznaky Božské hledeti, a s všechností je sobě připomínači. Porevadž neni možné všechny těch krajín putovati a vandrovati, všechném pak užitečné a potřebné Bohu v skurkách jeho znáti a oslavovati.

Nacházíme v Históriech, že i z národu našeho českého, který vždycky nad jiné náboženství byval, množí jak z obecných tak z uročených a slavných lidem. Vrátit se po vydání, jako Menhart, biskup pražský v počtu desáty, pravil se do Jeruzaléma za příčinou rábověstivého krále Pána M.C.XXX. Tendrá křesťané vlastní Zemi svatou a v столici bylo věrným na ta místa putovat z Čech krajín, když císařové řekli ještě na Východě panovat, a ukutně pokračují národy důvek tak hluboce do Azia a do Evropy se nevysunuli. Po letech téměř pohromadě když Zlodí babylonský vrhl do Země svaté a obětel krále Baldwina francského ho sebral silné vojsko a taží křesťanstvu na pomoc, vedle něhož také s svým lidem vypravili se knížata česká Vladislav a Jindřich, vlastní bratři, a Svatopluk i Kunrad, markrabě moravský, středně jejich. Ti však s císařem záhledi skrz Polsko, a od krále Boleslava Kadetříkového pernilo

mladacík mnoř Portus Euxinus provedení byl. A příjezd k Jeruzalému, retování
mesta a do padesátis tisíc počítanou v jedné bitvě zmordovali, kdež však kráše-
nolko dokončitelnouho sta na mísce zůstalo. Ač pak kol dosti podobné jest, že
Petrum j. Potom nejdří u Čechů takové cesty předsebral, a po dnech nákre-
sou pouť lidem zvláště starším v paměti zůstávala; však žádny z nich cesty své
spíš pod rozličných i co tam kde všude, nevyšpal a v známost neuvedl, o nichž ho
výběc význam bylo, kromě dvou. Z nichž jeden byl Martin Kábatník z Li-
šovic, kterýžto po zemi z Čech skrz Moravu, Slezsko, Polsko, Rusy, Valachy,
Bulgarii, kdež možno, což mohl, zase touž cestou domu se navrátil, a tu svou jízdu,
jakž možno bylo člověku, sprostřemu, v spis uvedl, kterýž také vyříšen jest.
Turků sel až do Konstantinopole. Octud přeplavil se přes užké more // Bosporo-
icum // až do Thracie řekou, prošel všechu Azii po zemi až do Syrie a Palestiny i do
města Jeruzaléma. Tam pobýv za tři měsíce a ohledav města svatá, k nimž ho
pohané připustili, jeli odtud do Egyptu, a v města Memphis aneb Alkaiu preve-
zenem spářinu, což mohl, zase touž cestou domu se navrátil, a tu svou jízdu,
jakž možno bylo člověku, sprostřemu, v spis uvedl, kterýž také vyříšen jest.
amezík rukama lidskýma. Léta ovšem nepoznamenal, kdy jest takovou dalekou
(strad pět devět set mil) pouť vytíkala. Však z knizek Vladislava, Ludvíka
že se to stalo za králování v Čechách a v Uhřích krále Vladislava, Ludvíka
pořešev ji křesťanum, ale jestě do Azie takdaleko se byly repustili, až teprve
papež Pán M. D. XCII. císař zemí syrskou sám podmanil. Egypt vypo-
lojal a království to mamalucké Žoldanův egypťských vyladil, zkrasil a vězku-
moc i panství na sebe a potomky své převedl. To o kabátnicí krátké jsem pří-
pomenout chci, porovnáv žávěk obecný tak mnoho zvandrová, a paměti
vandru svého po sobě zanechal; ač nejednati zato mali, že více basni psal nežli
pravdu, a proto si zanechal, ale nem pochybni, že nejsou jinco, nežli což tam
vždi moh a což slýšel od jiných, s nimiž budlo sám, ačeb ztrče thunočnika
mluvil, a žávěk spraven byl o čem, tak sobě to poznamenal, že sám o mnohem
věřil, a nech neveril, práva žádnemu k věření neukázal, ainož sám o hodně, že tam
pochybujte, zjistíte na sobě znat dává. Jest pak i tom pamatovali hodně, že tam
moh.

Druhý z Čechův, kterýž cestu do Země svaté a do Jeruzaléma, i to, což tam
viděl a slyšel, vypsal a výběc na světlo vydal, byl Oldřich Prefat z Vlkanova, ro-
dile pražský. Ten za leta M.D.XLXV. jel nejprý do Prahy do Benešovsk na svý
vlastní hrad, k odstoup po moři s mnichy spolu tovaryši, a poutníky plavil
se až do Palestiny k portu Jafa aneb Ioppie, a potom po zemi do města Jeru-
zaléma a k hrobu Božímu. Jak mu se pak na té // cestě vedlo, káke patky měli na
moři, k kterým ostrovům přistál, co v Jeruzalémě i v okolíkých městech spatič-
to všecko bědová v poznamenání uvedl i v jazyce českém leta Páně M.D.XLXIII.
vyvirknul dal. Kteréž kráta, porovnáv výběc znamána jest, a jest se mezi lid-
mi nachází, může v ní čísti, kdož to věděti žádostiv. Můj umysl nebyl, abych
toto všecko sumu v této předmíluvě obsáhnouti měl, a také není toho potřeba. Ty
tedy knuity o Zemi svaté a městu Jeruzalému Čechové násli v řeti své až posavad
zírávali a čisti mohli, jiného nle v té materi neměli. Kteréž cizim jazykum,

zvědět latinskému a německému rozuměl a rozuměl, ti věří řeč z dřívějšího

hých autorů lepsi. Vědomost nabývat mohli, poneřadž nejednou i novou česku

psali, a putujíce do těch krajů, všecko s přihlízou začnamenali, což tam když

jiného ještě malo níže v registrum autorů, z nichž kniha této sebrání, se

víra) všecky ty a takové Traktaty, buďto latinské, rěnské atěž české, nebo

se Země svatá a město Jeruzalem vysuší, mnichovní přičinami převzala, nebo

královu, kterouž M. Henricus Burtingus, kazatel slova Božího v knížecích říších

Švickém, pod titulem latinskym *Itinerarium Sacre Scripturæ*, a německy v jiném

sebich, to jest Putování aneb Cest svatých, a Bohu milých lidí o nichž píše

obojího Zákona Božího zmínku činí, v jazyku německém před několika lety

světlo vydal. Nebo v té knize své vypsal nejprve a spodítl na mě německy

cesky a pouť křesť. z Starého Zákona ověcni svatí první otcové, patřičné

soudcové, králové, knížata a protoci, a Nového pak Zákona Jozef, Panna Ma-

ria sám Kristus, Pán a Sпасitel nás, a nektak u zdechňování a apoštola, udol-

tigus v Zemi svaté bytu a ji projíti měl však, což jiný pobožní a vity rodičů mu

a Pouťci v svých spisích zaznamenali, to on rozkána a bedlivě z nich vyslo-

potoky, jezera, řeky a cožkoli k chorogrupi a prozřeteli náležejí z starých nowe-

scriberitiv vypsal, rozličnými a utěšenými Historiemi doplnil, a pánem // vysle-

lil tak, aby to vše netoliko církví Boží k snadnějšímu vyznání svého Pánství, a

tým, ale i věhu světskému, pro mnichá politická napomenutí a potřebára laicem

uzněně sloužiti mohlo. Třetí, poněvadž v Písničkách svatých mnichá se nachází

slowa hebrejska i řecká, jinž čtenář řech dvou slavných jazyků nepovíd-

nerozumí, a tudy nemalo překážku mívá při čtení Písniček Božího. Stan-
žil se také i tomu, aby ta vlastní jmena, buďto osob aneb míst vlastního významu
abey jím každé rozuměl a tudy lepší chuti a horlivost ke čtení nabýval. Čtení
kdež se trefit mohlo, i allegorií srovnáne doreč, aby čtenář netoliko historie,
ale i duchovní smyslu a tamé figurou zastřelení vyznamenání k světu v pobe-
nosti vzdělání a u výte postihněti obratili uměl. Nebo poněvadž všecku Stan-
zákon na Krista patří, a stíhern byl pravěk a světa svatého evangelium, jakž
to slovou nové Kristem založené a učiněné, velmi rozkošné jest i to rozvá-
vati, kterak Mojžíš a protoci nejsou odporni Kristu a jeho apoštolum, ale že to
vš, což se při konání spasení našeho od Krista dalo, právě dary u jiných
lidu Izraelskému sloven i svatostrni, obětni i jinými Zákonnimi řády vydano
a předukázáno bylo. Pročež i Kristus o sobě vysvědčil že nepríšel rušit Zá-
kon, ale naplnit. A Zádum chubicim se Mojžíšem a protoci pověřil, že oni
svědecství o něm vydávají. Naposledy i toto má zvláštní kniha tato, že jsou Kří-
předany Tabule geografické, v nichž se maluje a čtenář před oči stavi netoliko
země židovská, jakž byla za Kananejských, před rozlosováním mezi dvanácti
terto pokolení Izraelské, i potom a za času Krista Panta, s poznámením rěč-
misi a měst, na nichž svatí putovali, ale i všeho okrušku zemského a každé čas-
ky jeho, totiz Evropy, Azie i Afriky, jest vymalovan i kontaktem svatého města
i chrámu jeruzálemského a dílu jeho, což jisté a toto vysvědčil to se též o Váši Milosti pově-
řit, kterez se v písničkách svatých i v knize této přívozují, náramně jest potřebné.

318

Nebō geographia aneb chorographia, jazč o tom učení smysl a zkušení ukazuje,

druhého jest každe pravdivé Historie po chronologij to jest po výpam časiv
atlet bez kertežto, kdož se s Historienti písem svatých obřita, jest jako jednočko-
atorem což čte, níjak dobré a dokonale rozumět nemůže. Ještě v Novém žádou-

je náročená jest i Tabule Putování svatého Pavla apoštola pohánutum oddane-

ho, kterž v evangeliu Kristovu nad jiné apostoly mezi pojami nejvíce prac-
oval a za tu příčinou putoval, tak že všecku témeř Azí nastre prošel, mno-
ho ostrovů v moři Prostředzemním a Veiklém navštívil, až se i do Evropy a do
Říma i do Hispanie dostal. Z četrož se na rozum dává, jak se v brzkém žasu
evangelium svaté teměř po všem světě rozhlásilo a s jakym prospěchem pra-
ce apostolské množ národov z temnosti pochanských kru pravemu světu výry-
ců David duchem prorockým o rozšíření království Kristova v Zámlu napsal, že
mu Bůh Otec dal narody za dědictví, a kontěny země za vladařství jeho. Nebo
dříve čtyřiceti let po vstoupení Syra Božího na nebe, takmž Žecken okřek
křesť. Kristus Pán na všeckem svět k lázaniím svého evangelium vystal, v této
poznamenaj, však nictmén samy cesty svatého Pavla patrné to vysvědčí.
čož jenom křesť. Kristovým naphěn, a Žecken národné panství, kteřížto vyjedise
od malo kolikas sprostřyc, nepatrných a neudržitých rybářek, kteřížto vyjedise
z žerulatou, z lidu všeckem, jiných národum ohvrděno a zavřeného, prosil
mu Bůh Otec dal narody za dědictví, a kontěny země za vladařství jeho. Nebo
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-
stujíce, a smrt také s ochotností a vesele pro něho podnikajíce. Četnož svědkové
sou i dnes množ v řeckalských krajinách, k nimžo sic žádána moc lid-
ská přistupu mít, ani jich sob v služebnosti podrobiti nemohia. Kteržto všeck
z řeckou krajinu až do Hispanie, anobž až do nejzadnejší Indie, smrt Sпасitele
našeč nevynutou za hřichy lidského pokolení, a v té smrti hřichov odpustění
z milosti a darom, spasení a život věčný, proti rozumu a moudrosti světa zvě-<br

síňčíšší bývalá. Mnohé věci spatřil jsem v putování svém, a spořádám zde českou. Jsem skrze ně. Na každý pak, výeda z vlasti své, a projedoucí cizí hradby, cházítech užitkův, které tu mohutně vrátí. Mnozí zajíždějí vzdáleji, což je pro oči, aby od mnohem viděti byli a mnoho viděti, dívajíce se na všechny klenuté domy došti mají, a pro něž nemají daleko vzdálej. O takto jsem napsal poeta, že jedouce za moře, povětří meni, a ne mysl. A předkové naši, kteří příslouhí. Když hus za moře zazet, přileť, zase, přede hru zustavá, k tomu se připojiti mohou, kteří z peregrinací své vlastské, francouzské atieb německé, takto nemávavé mrahy, neobyčejně obyčeje a nespisované spisovací v kojli. Řeckou a poslouchací přinášejí, jak bo se o tom nascházeli, aby jiných narodů re v dobrém, ale v zlém, ne v čistom, ale v nečestnosti, následovali, a navrácení se domu i jiné krajany svá tím nazkázovali a hukavovali. Nic tuto nedim o českých, kteří ze Vlach s nezdravým žaludem, s prázdným měsícem a zlým svědomím domu přizdej. Ale peregrinaci a vandru Vaši Milosti jaký byl konec až, to sem skutečný poklad vysvětluje, a da milý Pán Bůh, časem svým v věstím prozehem a pochvaloval naši milé vlasti i obecného dobrého vysvětlovat bud.

Druhé, proto jsem přeci tu svou jménu Vaši Milosti připsal, aby skrz osobu Vaši Milosti, v mnohých zemích známou, přičina diana byla i iným zdroji českého k lepší známosti umění geographiae a chymographiae, kdežto jistě mezi jinými, nem poslední, ale každém člověku velmi užitečné a potřebné. Nebo poněkud tento oklikem pro lidu stvořen jest, a lidem kouzlo oddán (i takz David v zámluvi CXV. v. 16) svědčí, že rebesa jsou Hospodina zemi pak že dal synum lidským, a ne každý ho projít a našre zvazdovat, muže, kterak nemá užitečné a rozkošné být člověku čisti takové knihy a dílo, i na Tabule, procházejí se po zemi očima myslí své, a z toho velikost jejj dace kost, širokost, prostornost, předivitou krásu, nevymluvnou ušlechtilost. Společnost, a vedle té věci i Shvorci jejho Boha důstojenství, velenosti, moc a moudrost, poznávati a spařovat?

Třetí, že ažkoliv z daru Božího několikeru řec mimo svou přirozenou, uměleckou, však proto za český jazyk se styděti, a kten dobrych našim matěřím jazykem separativní a tiskuturní postupovati, a by to nelodit, by čerstvi souditi neradit. Nacházejí kteří něčto malo latinou, vlaštinou aneb německou, usta sope proplakse, i hned českou ruce čistí, ani kteří českých v svých číhách mít nechájí, obávajíce se, aby lejkuni, jakož itak, podobní nečistí anobzá za hanbu sobě to pokládati, když knihy české kupovali a čili. Takoví se dobré nevrátili dokonale povědomou nemají, ani svým vlastnům, když obojí největší potřeba, mluviti nemohou, a naposledy na to přicházejí, že žádnež doloženy. Odkud to jde, že přirozeni Čechové svůj vlastní jazyk, od Boha sotdány, a tenuž se z dějinových hned s mlékem naučili, potupují, a vždykdy řícebě cizi nežl dolačati dary chutnat, nebylo by snad říkno příchylny oznamiti, až na ten čas vyhledávat jím nemřit. Než to slýchám od hodovárenšího lidu, že ve Vlásích nejdřívejší a nejvýmluvnější mnuzi, jak v přátelek rozvoučených tak i v doci plyných jednáních s lidmi učenými, nevíce a nejméně svého přirozeného jazyka užívají, a jakžkoliv o tom vědí že se z latinského zdrojů a z něho poruší, však z hálka latinske mluví, i ež vidí, že ter, s rumž činiti

mag. vlastský neumí. Odkudž ji to dobré pošlo, že nejlepší a nejužitečnější knihy latinské i řecké, ve všeňjakém svobodném a počestném umění i v historických výzvách svých preložene a ve věni vlastním a ozdobně sepsane mudi. Vlachum Františkou ne napřed nečitati, ale jakž mám správu, je převysíjší, čemuž svědčí výslovy, že pro něho samého v starost věci svého francouzskému jazyku se učil. Pakluk kdo připisuje to přibuznosti, kterouž t károdoše s řečí latinskou maj, co díl Němců, kteří také přemnožství křesťanů i latinských do svého jazyka přeložili. Nemí pak i jazyk nás český tak nespisovorný, aneb, jakž říkají barbarštý, aby jiné řecké všecky ty věci, o nichž Řekové a Latinci i řapsali, ozdobni, srozumitelně a vlastní vysvětly byти nemohly. Toho se nám totíklo zosíti a rozšířiti řeči. Učení neradi český písť a bolatti málo na to myslí, aby v tom učeno lidí řeckovati, a tak, kdež nejsou Macerates, nejsou také Marones. Ale strad to Bůh díl, že příkladem Vaši Milosti říkatej se ponukou, aby o zvelebení narodu i jazyku svého opravodavě pečovali, a ten Škodlivý nedostatek, stědrost a bedlivost svou napravili i nahradili.

Ty tedy obzvláštní příčiny měl jsem, abych tuto českou knihu pod jménem Vaši Milosti na světo vydal, až i v tom se tajiti nemohu, že jsem mu v tom předseverzí měm něčetři obzvláštně na mne lastkou plní a přejte moji (i jako inveniove pan Václav z Kalisse a Ottovskem, orator český při soudech zemských a vysokých na Hradci a Pražském, a pan Václav Lavín z Otterfeldu, doktor a lékař pražský, kterouž také při Vaši Milosti ustavětě byl ve všech peregrinacích a jízách do českých zemí jako věry Achates.) netoliko utvrdil, ale abych s dokončením začatého dila pospíšil, nejedouc napovídali, naději mi nepochybou o Vaši Milosti učinivše, že toto mě, až sprostře, však upřímně a ve vši uchívostí řeckého ohlaseni vzděle a laskavě přijti ráte. V čemž, abyše se dobrotive řekouti, a mne s tou prací mou sože milostivě poručena mti říčili, za to Vaši Milosti snáze zádám. Pán Bůh všechnouci rád Vaši Milost Duchtem svým svájím věti, řídit a spravovati, k své ci slávě a k obecnení vlasti nasi. Adam z Veleslavína, něšeném pražský.

W84/1592

Archionomus Christianus

Výslovní města Jeruzaléma i předměstí jeho. V jakémž spisu bylo za času Krista Pána v své celosti a slávě, prve nežli je římané dokonce vybojovali a získali. S pilnoř poznámenia jsou ta města na nichž Pán a Spasitel naš Ježiš Kristus Putoval a trpěl. Nyni vnoř z jazyka latinského v český přeložené od M. Daniela Adama z Veleslavína. Léta Páně M.D.XCII. / = 1592. //

mladým se tam večen o spisových i nespisových tureckých z očitého spisu a správ jde rozumného maliřství mohl Nám také všechny tyto věci všechny

W 104/1595

Pterandrea Maltoni
Apatéka dom

bylo, jest dobré a zdávate rády potřebné, neb nám jich právě jakež máte, na otcení dolečí, aby v tom drobot opravdovější, sduvaný a živěj užil se všechny posluchače a praví nepříteli nezávislosti krve křesťanské jinak se hotovili, nežli stínačky posadvali činili, nechteme-li o Všecko to, což jest lidem na svého nejmilejšího a nejznamenějšího, jako o manželky a dětici, o vlast i zboží, o víru i náboženství, a křídce o těla a duše, nežli bychom se nadali, přijali. A kterodobý ovšem čas pred tímto chystalci Augentitus tento na ospalost a nedbalost křesťanských

JUDITRA Andrea Mattioli
A. I. Apatécká domácnost, v kteréž se zavírájí a vypisují rozdílná lékařství, snadná k přespojení, proti všeckým nedumrám žila lidského i ouduť jeho, od hlav až do noh, vnitřním i zevnitřním, i také některým nedostatkům kovadským a jiným věcem k hospodářství a jiným věcem k hospodářství naležejícím. Z německého Herbaria doktora Petra Odřeče Mattioli sebrání, a myni v jazyku českém vydáváno díkem Adama Hubera z Risenbachu a Mistru Daniela Adamu z Velcslavina. Leta Paně M.D.XCV. / = 1595. //

Zde posílá profesor Hans Rothé, na titulní straně razítko (stavé) Národního muzea. Já jsem rád, aby pracovala se signaturou KNM za p. 10. Knihopis 5414.

Aurib Insignis gentis Hoddejovinae.
pedum erib jana a Precha, bratři Hoddejovských), pod erbovem:
Aureus in glauco, qui cernitur, orbe Cyprinus.

Est Hoddejoviae nobile stemma domus:
Navali decus inventum certamine, dignum
Caeruleos inter signa refere polos.

K-22 Urozeným paním, paní Markétem Hodžovské z Vrchovišť, a paní Dorotě ž Hodejovské z Harasova, manželkám urozených a statečných rytířů, pana Jana a pana Přecha, vlastních bratří z Hodžova na Klášterě Milínském a Lčovicech, paním nám v věci křestanské příznivým.

) (8) prospečné, a časovně i použití všech nepravostí svých doplnují, opojení souce vydávají, a pejčichou svou nad Bohu se vypínají; jde takový orel samý vysazený proti Semnachetovi skrz téhož proříkova v kap. XXXVII. „Ponevadže vzdášek proti mně, a zpouštěk aneb pycna tvá přísta v uší mé dí Pán, proto vystupin udici svou v chřívě tvé, a audita vloží do usírých, a odveču te zpříjemcem tou cestu, kteroužli si příšel.“ To těž aby milostivý Spasitel nás učinil totum! Seznařberbovi tureckému a vyslanec jeho Rabakov, kteří se s Machometem svým neměly rohatou živemu Bohu křesťanskému, nežli oniho Assyřijci Izraelsku, za to milost ho davčerným stadem bez přestání žádají a prosíme.

K Vášní pak Milostěmu, urozeným páni páni, a statečným páni rytíři, te jsme ne pochválené naděje, že tuto práci naší společnosti, predsevzavotu pro opečení dobré vlasti naší i všeho národu slovanského, milostivě a laskavě od nas v ochranu svou přijmí, a tudíž takto vždycky prve, tak i potom dobroutě sobě poručené mít!

Vaším Mjosten služebně volní Jan Kochť z Kocinetu.
Daniel Adam z Veleslavína.

archové i za zvláštní klečot a polklad v rodech a čeledech svých mívali a chodili. Zenož budto od Adama, prvního otce dostali, aneb nadto výši z vlastního zkušenství svého nabyl, i potom řecko to přestěhovali svým do Egypta. Všechno kdež se uměl i lekářské tak zmocnilo a rozmoilo, že v národu tom uvnitř a veni se řeckou obecně býval, jehož práce ložet, křízce egyptské, užil při mozaní řecka Jakoba, once světlu, vonnými věcmi ku poříču. I. Mož. 50. v. 2. Jakoukrát moudrostí, prozřetelností a myší resčeslých věcí povídou nad všecky

4a
4b
4c
4d
4e
4f
4g
4h
4i
4j
4k
4l
4m
4n
4o
4p
4q
4r
4s
4t
4u
4v
4w
4x
4y
4z
4aa
4ab
4ac
4ad
4ae
4af
4ag
4ah
4ai
4aj
4ak
4al
4am
4an
4ao
4ap
4aq
4ar
4as
4at
4au
4av
4aw
4ax
4ay
4az
4ba
4ca
4da
4fa
4ga
4ia
4ja
4ka
4la
4na
4ra
4sa
4ta
4ua
4va
4wa
4xa
4ya
4za
4ba
4ca
4da
4fa
4ga
4ia
4ja
4ka
4la
4na
4ra
4sa
4ta
4ua
4va
4wa
4xa
4ya
4za

5a
božných mužů národu židovského. Však nic méně i to se propojití musí zemí i pohánět, blízci lidu Božímu. Ponekud uměl roho lekárského účastník udělal výrobou. Čemuž v Přesného toho dozvídám, anio i slavná jména známotných a starých lékařův pohanských, jíž myni i nám křesťanům dobré známa, a když jich lékařské, zvláště od egyptských, Rímských, Římanů a Arabův sepsané a nám dochované, jakžkoli ta moudrost jejich s členlostí v lekářském umění jinéhoho nebyla, nežli vedle řeči Kristovy, drobnové chlebaři z stolpu synů Božích.

Toto připomínání za tou příčinou. Ponevadž ide svatí v staré církvi neodpočátku svého mnoho a dřaze sobě vzdali známosti bylin, lékav a umění lékařského, že i my křesťané na mísce řejich z pouhé mlíosti Boží dosazeni a všechny abu, řepeři řejich jak v pravé poříbožnosti, tak i v tom následení poviniti jsme abychom jako pro vlastní naši tak pro obecnou blížnosti našich potřeb, zvláště tě v této náramně velké nedověřnosti těi laskav, kteráž se v tomto posledním věku, a jako při naklonku světa, na nejlyssí rozmaná, a mnohá neznámé

a neobvyčejné nemoci plodí, též i pro dokázání všechnosti naší ku Pánu Bohu.
a nabývání vnitřní přelípě rozkoše v myslích z spartování patrných a niskavých
šlepej Božské přítomnosti, moudrosti a dobrory, v bylinách, zrostlích a zeli-
nach zemských práci svou na též bylinky a umělé užívání jejich vynakládat se
snažovali. A když pak kteří Salomonových lékařských jazyků mítě mluví nekráděti
z nich bychom se dokončili umění těch věcí doprati mohl, aspoň dírobou
těch užívých, jichž Bůh v Polanum udeřil ráčí, k dobrém svému požívat
a na nich přesavatati musíme. Nebo i tisou darové Boží, od lidí pobožných nám
dochováni. Jakož pak spisové o těch věcech nejolikto mudrců pořasňákých, ale
i reječníků křešanských učených muzus před rukama se nacházejí.

Mezi junyji pak, kteříž za našeho věku o bylinkách a močech jejich psali,
přední místo má Petrus Andreas Matthiolus Semensis, v lékařství doktor a svaté
paněc arcknězete Ferdinand rakouského živomí lékár, kterýžto vysvětli nej-
prve jazykem latinským a vlastním starově řeckého autora Discordem, potom
i sám Herbarij svůj zválastní, a nákladným figurami a jako živými a pravými vše-
jíjakými bylyň, zde v Praze český i němčiny ruskovit a taky ryby nyní od
nás mnohem přízavky a velkým nákladem jíž se obnovuje, a v brzkém času
v jiné formě k normátemu pohodlí a záložení, jakž se nadějme, národu našemu
českému na světo vyjde. Pán Bůh roliko ráž dílu našemu a přeci zahamí.

Na tento čas pak knizek tuto, z rukou Herbaria Mattholova německého, od
jednoho pobovořěného a učeného muže sebranou, v jazyk český přeloživé vše-
jko // vlasti naši vydávám. Kterozto, že se v ní prosti a donoci lékove z bylin
a koření na věsin dle obyčejných a známych proti všešikým neduhům a ne-
mocem lidí i horad prospěšných obsahují, dall jsem jméno a titul Aparatka do-
mác, proto že v té knizece jako v Aparatce veším smadre jednakaždý lékářský si
doplati a bučto k operatič zdraví svého před neduhem, aneb k zahná-
ní nemoci a ulrocení bolesti, sobě vybrati, a jak by je sobě připravit, i jak ho
užívat i měj, naučiti se muže. Te jsme důvěřost, že lidé potřební a hospodář-
lhosподnے, jimž prac svou předně posloužiti usilujeme, všechni budou té kniz-
ky a jí sops oblibí. Nebo i skrovna jest a za lacne penize koupiti se muže, i té-
mě proti všem známým neduhům smadra v sobě zavřá, a národu na-
šemu českému v tomto spisovu velmi se zda byti potřeba a užitečna. Zoldiste
když v Království tomto po krajích, městech a městecích zřídka se nacházejí
jí apatéky české obecné a dobrě spravené, a nemnoho jest poraždánych lékařů
princových Čechtv, k nimž se lidé v potřebách svých utkati a rady aneb

